

Minden tanításnak örök veszélyezettsége ez, és akik vitás kérdéseket akarnak tisztázni, azok mindig kötelesek lesznek ezt az emberi gyengeséget számításba venni.

Közel tíz esztendőn át kiterjedt levelezéssel igyekezett Leibniz résztvenni a katolikusok és protestánsok vitatott kérdéseinek tisztázásában. Mindjárt kezdetben, 1691 őszén, írta *Mme Brinon*-nak: „Annak megvizsgálásáról van szó, hogy a szakadás megszüntethető lenne-e a következő három eszköz együttes alkalmazásával: Először is engedjenek a protestánsoknak a fegyelem bizonyos pontjaiban, aminők lennének a két szín alatt való áldozás, az egyházi személyek házassága, a népnyelv használata stb. Másodsor, a vitás pontokat úgy fejték ki, hogy legalább a jóindulatú és mérsékelt protestánsokkal megláttassák, hogy ha ezek a kérdések nem is tetszenek nekik teljességgel igaznak, azért ne tűnjenek előttük elítélhetőeknek se. És harmadszor, orvosoljanak néhány olyan megbotrántoztató és gyakorlati visszaélést, amiken csak sajnálkozni lehet, és amiket... a római közösség jámbor és tudós emberei is elítélnék.”

Arról a tiszteletről, amellyel a római pápát és annak egyházi főségét emlegeti, már *Fontanelle* emlékbeszéde is kiemelte: „Nem lenne meglepő, ha ez egy katolikus német ember felfogása lenne. De egy lutheránusé volt.”

* * *

Leibniz sokakban ma is élő szellemének igazolására jó lesz újból idéznünk *K. Färber* megemlékezéséből: „A felekezeti ellentét teológiai síkon csak később és különösen a 19. században éleződött ki olyan kérelhetetlenül, hogy ennek enyhülését csak a zsinat óta kezdjük lassanként érezni. Akkoriban (a protestáns) *Loccum* még latinul ünnepelte a liturgiát, és a barokk-zenész (ugyancsak protestáns) *Johann Sebastian Bach* komponálta a katolikus drezdai udvar számára a H-moll misét.”

Azóta az emberiség kulturáltsága, önmagára találása, mind földrajzi méretekben, mind az egyes ember megismételhetetlen és örökre szóló értékének felismerésében messze előbbre jutott. Az egyház is szép bizonyosságát adta a legutóbbi zsinattal, hogy mennyire elmélyült önmaga és küldetése felől. Ma így még meggyőzőbbnek hatnak Leibniz 1697-ben leírt reflexiói: „Sok jószándékú ember található a világon. Az egészben csak az a baj, hogy ezek távolról sincsenek egyetértésben. Ha mód lenne valamiféle őket egyesítő enyv feltalálására, nagy dolog lenne.” Ennek az egyesítő „enyvnek” kutatása és akár lemondások árán való megteremtése napjainknak is egyik legnemesebb törekvése.

Ha értenénk a módját, hogy Isten szemével nézzük az életet, észrevennénk, hogy semmi profán sincs a világban, hanem ellenkezőleg, mindennek szerepe van Isten országának fölépítésében. Így a hit nemcsak azt jelenti, hogy szemünket Istenre emeljük és szemléljük őt, hanem azt is, hogy a földet nézzük — de Krisztus szemével. Ha így néznénk, a világ többé nem akadály, hanem állandó meghívás lenne, hogy az Atyának dolgozzunk.

Michel Quoist